

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิกฤตทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและธุรกิจ เช่น ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ความล้มเหลวทางครอบครัว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต้องหยุดชะงัก เป็นต้น อย่างไรก็ตามสังคมได้พัฒนาวิธีการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งรู้จักกันในนามของ “ระบบล้มละลาย” (Bankruptcy System) トラบไคที่สังคมยังมีลูกหนี้และเจ้าหนี้ トラบนั้นระบบดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่ โดยธรรมชาติของเจ้าหนี้ก็คือการติดตามหนี้สิน ส่วนลูกหนี้ โดยธรรมชาติจะพยายามหาทางหลุดพ้นจากหนี้สิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจะมีความคิดที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้ว แต่อย่างไรก็ตามถือว่าการติดตามหนี้สินและการหลุดพ้นจากหนี้สิน คือรากฐานของระบบล้มละลาย โดยระบบล้มละลายจึงพยายามหาวิธีการที่จะทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ได้รับชำระหนี้ด้วยความรวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรม และให้ได้รับชำระหนี้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้จากทรัพย์สินที่เหลืออยู่ของลูกหนี้ และเพื่อให้โอกาสลูกหนี้ที่สุจริตได้หลุดพ้นจากหนี้สินอย่างรวดเร็วไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากหนี้ที่เหลืออยู่ไปอีกยาวนาน¹

เดิมการติดตามหนี้สินอยู่บนหลักการเบื้องต้นของระบบล้มละลายที่ว่า กำหนดให้มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และจัดสรรด้วยความเป็นธรรมให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยแต่เดิมจะเป็นแบบเคร่งครัดมุ่งที่จะลงโทษลูกหนี้อย่างรุนแรงด้วยเหตุที่ลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้จนไม่อาจที่จะชำระหนี้ได้ แต่ต่อมาเมื่อระบบล้มละลายได้มีการพัฒนาขึ้นมา การหลุดพ้นจากหนี้สินตามระบบล้มละลายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงการลงโทษลูกหนี้อย่างรุนแรงมาสู่การให้อภัย (Forgiveness) ซึ่งถือว่าเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการไถ่เกลี้ยประนีประนอมทางการเงิน อันถือว่าเป็นอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันเจ้าหนี้นั้นมีสิทธิฟ้องเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้ 2 ทางด้วยกัน กล่าวคือ

---

¹ ภูมิ โขกเหมาะ, ไกรสร บารมีอวยชัย และชีพ จุลมนต์. (2558). *เอกสารประกอบคำบรรยาย กระบวนวิชากฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ (LA 729)*. กรุงเทพฯ: หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 36.

ทางที่ 1 ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งสามัญอันเป็นการใช้สิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการฟ้องคดีแบบนี้เป็นการฟ้องให้ลูกหนี้ทำการชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้นั้น ถ้าหากลูกหนี้แพ่คดีกลายเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา และยังไม่ยอมปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ครบ ตามคำพิพากษาให้ต้องตามคำบังคับจนพ้นกำหนดระยะเวลาตามคำบังคับแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวย่อมมีสิทธิบังคับคดีได้ภายในระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาเพื่อนำยึด อายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ออกขายทอดตลาด แล้วนำเงินที่ได้จากการดังกล่าวมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจนเต็มจำนวนและหากยังมีเงินเหลือ ให้คืนแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา²

ทางที่ 2 ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษครอบคลุมทั้งเหตุแห่งการฟ้องร้อง รวมทั้งระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการฟ้องร้อง การพิจารณา และการพิพากษาคดี เว้นแต่หากส่วนใดที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วในส่วนวิธีพิจารณาความนั้นให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ โดยอนุโลม³ ซึ่งการฟ้องร้องเป็นคดีล้มละลายดังกล่าวไม่ใช่การฟ้องเพื่อเรียกเงินหรือทรัพย์สินที่พิพาทอย่างคดีแพ่งสามัญ หากแต่เป็นการฟ้องเพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดที่มีในปัจจุบัน หรือที่จะมีในภายหน้าหรือที่ลูกหนี้มีสิทธิได้รับจากผู้อื่นรวมทั้งติดตามเอาทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้โอน หรือกระทำการใดๆ ให้แก่เจ้าหนี้ไปในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อนมีการขอให้ล้มละลายและภายหลังนั้น โดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบเจ้าหนี้อื่น ซึ่งเป็นการนำทรัพย์สินของบุคคลที่ฟ้องให้ล้มละลายเอามารวบรวมเป็นกองกลางแล้วนำมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ที่ได้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ดังกล่าวเด็ดขาดแล้ว⁴ ตามสัดส่วน⁵

โดยคำว่า “ล้มละลาย” หมายความว่า สิ้นเนื้อประดาตัว หมดทรัพย์สินสมบัติ มีหนี้สินล้นพ้นตัว ทรัพย์สินสมบัติตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และกฎหมายได้บัญญัติไว้ อย่างชัดเจนว่าหนี้สินล้นพ้นตัว ก็คือ ถ้าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเมื่อใดก็จะถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ซึ่งพฤติการณ์การเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว โดยมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้วางหลักไว้ ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตน

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. มาตรา 271.

³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542. มาตรา 14.

⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483. มาตรา 27.

⁵ วิชามหาคุณ. (2540). *กฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 1-2.

ให้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตนไม่ว่าได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักรหรือถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้ง ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ โดยการเป็นบุคคลล้มละลายนั้น ทำให้สถานะทางสังคมของบุคคลดังกล่าวนั้นเปลี่ยนแปลงไป และมีการถูกจำกัดสิทธิบางประการ จึงทำให้ไม่อาจใช้สิทธิได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เช่น การถูกจำกัดสิทธิในการประกอบการทางเศรษฐกิจ หรือต้องขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการเข้ารับราชการ เป็นต้น⁶

ส่วนกรณีที่บุคคลล้มละลาย จะหลุดพ้นจากการล้มละลายได้นั้นต้องเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติไว้เท่านั้น อาทิ เช่น ประณอมหนี้ภายหลังล้มละลาย การยกเลิกการล้มละลาย การปลดจากการล้มละลาย และสุดท้ายนั้นเป็นมาตรการใหม่ก็คือ การปลดจากล้มละลายโดยอัตโนมัติ เมื่อครบกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย เป็นต้น

โดยผู้เขียนศึกษาเฉพาะในเรื่องการปลดจากการล้มละลายเท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาบทบัญญัติในเรื่องการปลดจากการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และกฎหมายเกี่ยวกับการปลดจากการล้มละลายของต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ และ เครือรัฐออสเตรเลีย แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการที่จะนำมาใช้บังคับเพื่อก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังได้ก่อให้เกิดปัญหาและช่องว่างในข้อกฎหมาย ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษา วิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้ ได้แก่

1) ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอปลดจากการล้มละลายโดยคำสั่งศาล

เนื่องจากมาตรา 71 บัญญัติว่า ให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า (1) ได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และ (2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัตินี้ไม่ได้บัญญัติให้ครอบคลุมไปถึงกรณีที่ว่า บุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อน ประกอบกับคำว่าบุคคลล้มละลายทุจริตก็ไม่ได้วางหลักให้มีความหมายรวมไปถึงบุคคลที่เคยถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อน จึงอาจเป็นช่องทางให้บุคคลดังกล่าวใช้โอกาสจากการถูกปลดจากการล้มละลายโดยผลกฎหมาย คือ 3 ปีนับแต่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้วไปก่อหนี้ขึ้นใหม่ แล้วหลีกเลี่ยงไม่ยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เต็มจำนวนปล่อยให้เจ้าหนี้มาฟ้องให้ล้มละลาย เพื่อเป็นช่องทางให้ได้รับการปลดจากการล้มละลายอีกรอบ

⁶ สุธีร์ ศุภนิตย์. (2543). *หลักกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 1.

2) ปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งศาลของการขอลดจากการล้มละลายไว้ ทำให้เกิดปัญหาว่าจะอุทธรณ์ได้หรือไม่อย่างไร

3) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการปลดจากล้มละลายโดยผลกฎหมาย

4) ปัญหาเกี่ยวกับผลของคำสั่งปลดจากการล้มละลายได้บัญญัติไว้แต่เพียงว่าไม่ทำให้นุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากเจ้าหนี้นิติอากร หรือจกอบของรัฐบาลหรือเทศบาลและหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตถือ โกงของบุคคลล้มละลายหรือหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตถือ โกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องของสมรู้เท่านั้น ทั้งนี้ แม้จะมีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายใหม่ โดยเพิ่มความในมาตรา 91/1 แต่หาได้ครอบคลุมถึงหนี้ความรับผิดชอบใดๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าปรับในการกระทำความผิดคดีอาญา และหนี้ที่เกิดจากคำพิพากษาของศาล ดังนั้นหากให้เจ้าหนี้ดังกล่าวนี้หลุดพ้นไปด้วยผลของคำสั่งปลดจากการล้มละลายแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อรัฐ

ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ว่าด้วยการปลดบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย และศึกษากฎหมายล้มละลายของต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการหาข้อสรุปและหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้มีความเป็นธรรมแก่ฝ่ายเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้วิธีการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลายมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จด้วยดี

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ แนวความคิดทฤษฎี ตลอดจนหลักเกณฑ์การปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ทั้งตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหากฎหมายการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย
4. เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะ วิธีการแก้ไขปัญหามหาหมายเกี่ยวกับการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เกี่ยวกับการปลดจากการล้มละลาย ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังบกพร่องขาดความรัดกุมและชัดเจน ซึ่งอาจเกิดปัญหาข้อกฎหมายและในทางปฏิบัติอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย และเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม จึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในเรื่องการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งตัวเจ้าหนี้ลูกหนี้ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ศึกษาถึงปัญหากฎหมายและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมาของการพัฒนากฎหมาย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น บทความ ผลงานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสาร สำเนา เอกสารเผยแพร่หน่วยงานราชการ ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำรา ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ คำพิพากษาของศาล ตลอดจนทั้งข้อมูลต่างๆ จากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งออกสัมภาษณ์ความเห็นนักวิชาการทางกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ท่าน ได้แก่ ท่านเสาวลักษณ์ จุลมนต์ ตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลล้มละลายกลาง ท่าน อินทิรา ศิริวรกุล ตำแหน่งผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง, ท่านฉัตรชัย โชคธีรสวัสดิ์ ตำแหน่งผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง ท่านธนารักษ์ พงษ์ศิริเดชา ตำแหน่งผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง คุณเมธี อาชามาส ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการกองบังคับคดีล้มละลาย 6 กรมบังคับคดี และคุณวิเชียร เผ่าชู ตำแหน่งนิติกรชำนาญการเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สำนักฟื้นฟูกิจการลูกหนี้กรมบังคับคดี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ แนวความคิดทฤษฎี ตลอดจนหลักเกณฑ์การปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการล้มละลาย
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ทั้งตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการล้มละลาย
4. ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะ วิธีการแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปลดลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาออกจากการล้มละลาย